

«Εκπαιδευτικές παρεμβάσεις σε νήπια και παιδιά πρώτης σχολικής ηλικίας με ΔΕΠΥ

**Δρ Ιωάννα Γιαννοπούλου,
Δ/ντρια ΕΣΥ Παιδοψυχίατρος,
Κ.Ψ.Υ. Περιστερίου &
Β' Ψυχιατρική Κλινική ΕΚΠΑ του ΠΓΝ
«Αττικόν»**

ΔΕΠΥ – ΥΠ
Αυτό-έλεγχος
Διασπαστική
συμπεριφορά

Αυξημένος κίνδυνος
για κοινωνικές
δυσκολίες και
διαταρακτική
συμπεριφορά

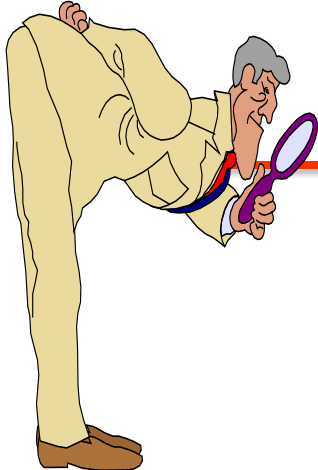
ΔΕΠΥ – Α
Χαμηλός Δ.Ν.
Επίδοση αριθμητική
Προ-αναγνωστικές
δεξιότητες

Αυξημένος
κίνδυνος για
προβλήματα
μάθησης

ΔΕΠΥ - Σ
Χαμηλός Δ.Ν.
Χαμηλή Επίδοση
Αυτό-έλεγχος
Διασπαστική
συμπεριφορά

Η επίδραση των συμπεριφορικών συμπτωμάτων ΔΕΠΥ στην τάξη

Δυσκολεύεται να ακολουθεί τις συζητήσεις στην τάξη	Απροσεξία
Οι σημειώσεις του είναι ακατάστατες και ελλειπείς	Απροσεξία
Αγνοεί σημαντικές λεπτομέρειες στις εργασίες	Απροσεξία
Σπάνια ολοκληρώνει τις εργασίες του	Απροσεξία
Χάνει αντικείμενα, βιβλία, τετράδια – στην τσάντα του επικρατεί χάος	Απροσεξία
Διακόπτει το δάσκαλο ή τους συμμαθητές του	Παρορμητικότητα
Παίζει με αντικείμενα, κουνάει τα πόδια, στριφογυρίζει	Υπερκινητικότητα
Δυσκολεύεται να παραμείνει καθιστός	Υπερκινητικότητα

ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΔΕΠΥ

Ελλείμματα

Αυτούθμιση της
συμπεριφοράς

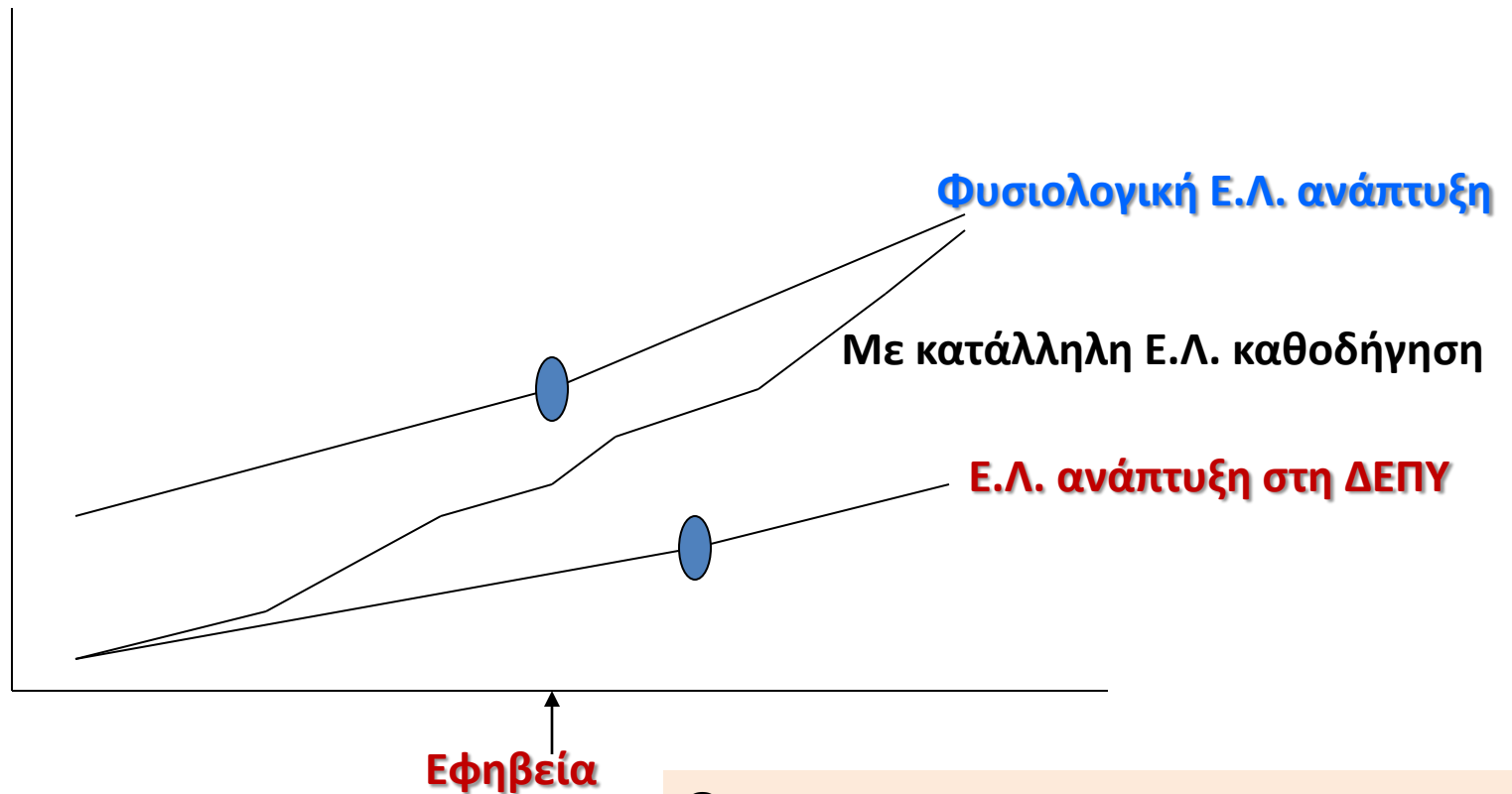
Εκτελεστικές λειτουργίες – επίδραση στη μάθηση

- Συμπεριφορές που μας επιτρέπουν να ενεργούμε με στόχο-κατευθυντήριο, ευέλικτο και εκούσιο τρόπο.

Οι συμπεριφορές αυτές περιλαμβάνουν:

- Καθορισμό στόχου
- Σχεδιασμό & Οργάνωση προς επίτευξη του στόχου
- Ευελιξία στην αλλαγή (προσαρμογή)
- Αντίσταση σε ερεθίσματα που διασπούν την προσοχή
- Έλεγχος της προσοχής και των συναισθημάτων
- Αυτο-έλεγχος πράξεων & συμπεριφοράς/ αυτο-αξιολόγηση της προόδου
- Ολοκλήρωση της εργασίας/ δραστηριότητας

Ο ρόλος της καθοδήγησης στην ανάπτυξη Ε.Λ.

ΔΕΠ-Υ: Αργή ταχύτητα επεξεργασίας πληροφοριών

Τα παιδιά με ΔΕΠ-Υ μπορούν να *κινούνται συνεχώς και γρήγορα*

Όμως.....

η έρευνα δείχνει ότι τα παιδιά, οι έφηβοι και οι ενήλικες με ΔΕΠ-Υ είναι αργά & ασυνεπή στην επεξεργασία πληροφοριών

Συνέπειες της αργής επεξεργασίας πληροφοριών στη μάθηση

- Το παιδί μπορεί να χρειάζεται περισσότερο χρόνο για την ολοκλήρωση της εργασίας του και για την επεξεργασία νέων πληροφοριών
- Μπορεί να χρειάζεται περισσότερο χρόνο από ότι οι συνομήλικοι του να απαντήσει σε ερώτηση, επομένως χρειάζεται μεγαλύτερο χρονικό διάστημα αναμονής κατά την E&A
 - (π.χ. >30 “)
- Οι εργασίες που τους ανατίθενται πρέπει να προσαρμόζονται σε έκταση και βαθμό δυσκολίας, λαμβάνοντας υπόψη τη μειωμένη ταχύτητα επεξεργασίας πληροφοριών
 - Μικρότερες, αλλά με αύξηση ταχύτητας ολοκλήρωσης
- Χρήση βοηθημάτων (π.χ. Μαγνητόφωνο)

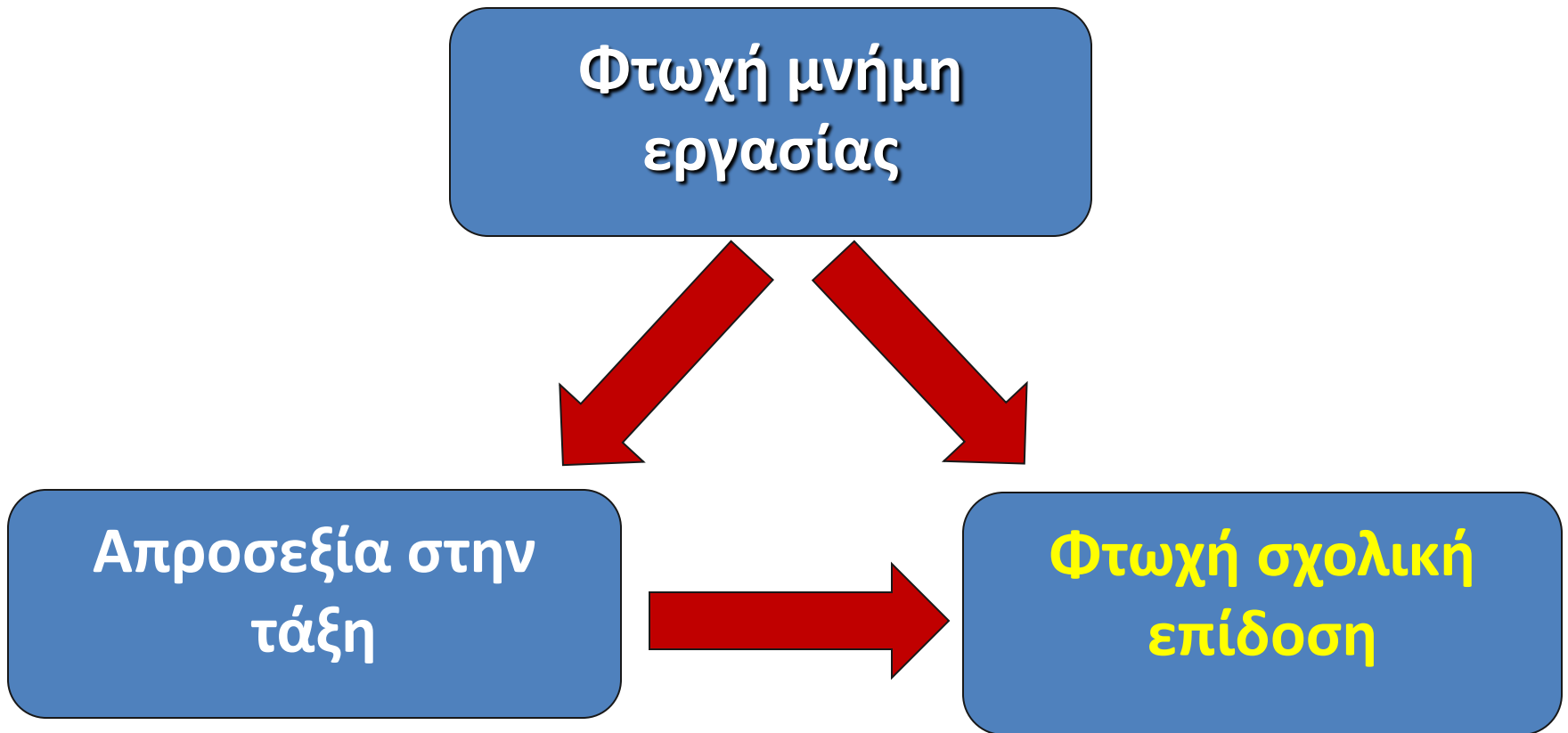
Τι είναι η μνήμη εργασίας;

Πρόκειται για την ικανότητα να διατηρούνται στη μνήμη **σημαντικές πληροφορίες** για μικρό χρονικό διάστημα (δευτερολέπτων) προκειμένου να χρησιμοποιηθούν για να επιτελεστεί μια γνωστική λειτουργία.

Ικανότητα ανάγνωσης
Γραπτή έκφραση (έκθεση)
Αριθμητική ικανότητα

Τριάδα των παραγόντων κινδύνου

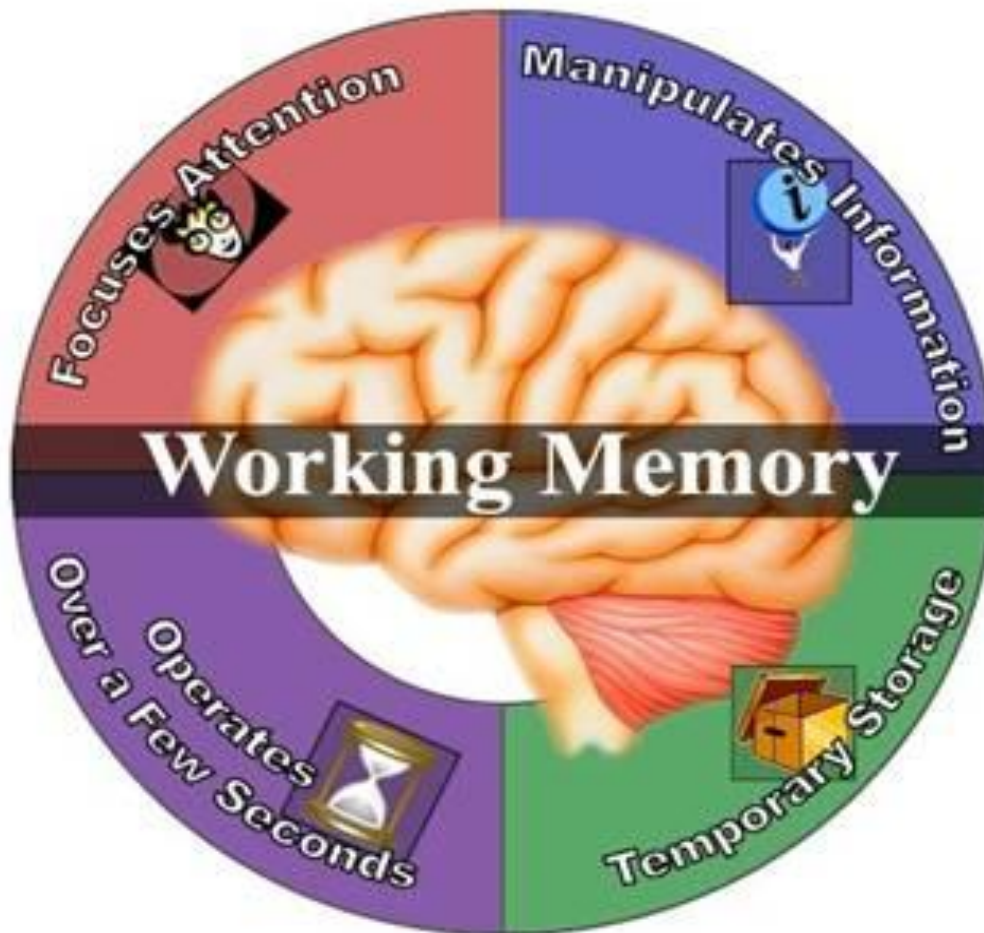

Προβλήματα στη μνήμη εργασίας δεν
σχετίζονται μόνο με τη ΔΕΠ-Υ:

**Μπορούν να υπάρχουν σε μαθητές
με ειδική μαθησιακή διαταραχή,
γλωσσική διαταραχή,
διαταραχές αυτιστικού φάσματος**

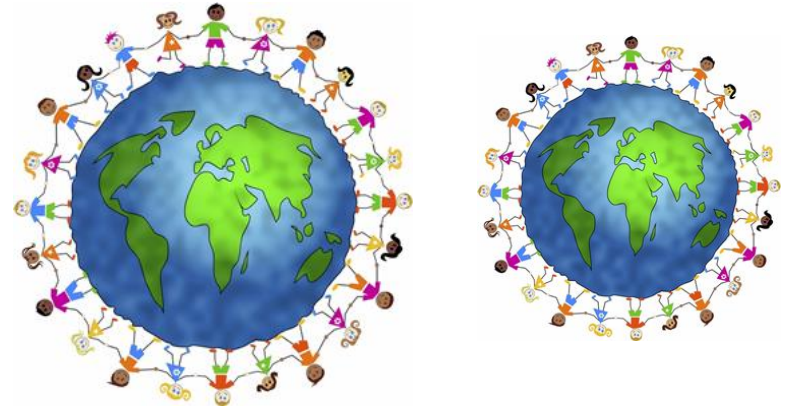
**Προβλήματα άγχους/κατάθλιψης μπορούν
να επηρεάσουν τη μνήμη εργασίας**

www.teachadhd.ca

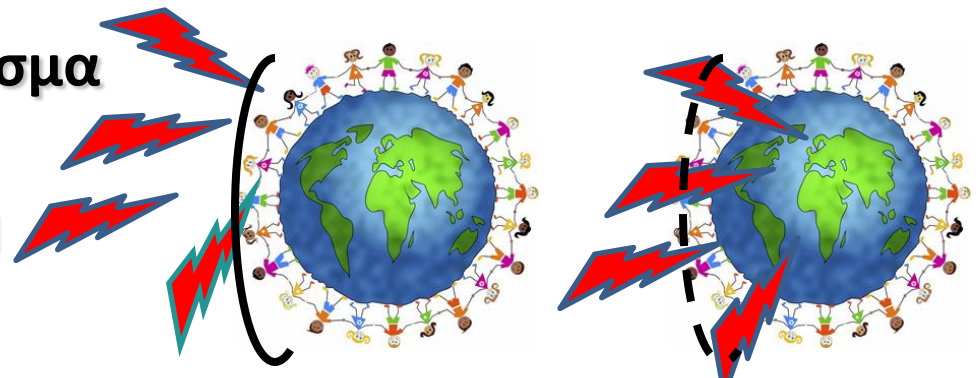

Τι σημαίνει «φτωχή μνήμη εργασίας;»

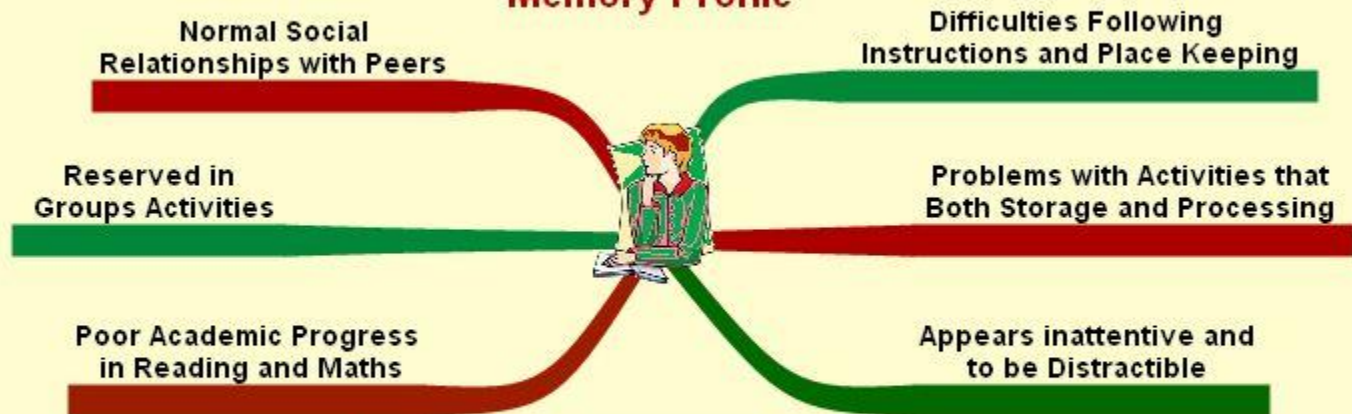
- Μικρότερη χωρητικότητα;

- Φτωχότερο φιλτράρισμα πληροφοριών (άσχετων)....., δηλαδή φτωχή επιλεκτική προσοχή

Poor Working Memory Profile

! Student with this profile can be flagged for assessment and Support

Πώς τα ελλείμματα στη Μνήμη Εργασίας επηρεάζουν τη γλωσσική επάρκεια;

Στη γλωσσική έκφραση και στο να ακούνε, οι μαθητές έχουν δυσκολίες με το.....

- Να θυμούνται τι ήθελε κανείς να πει
- Στην κατανόηση πολύπλοκων οδηγιών και επεξηγήσεων
- Να πάρουν σειρά και να ακολουθήσουν τις θεματικές αλλαγές στη συζήτηση
- Να αναπτύξουν προφορικά πολύπλοκες ιδέες με οργανωμένο (διαδοχικό) τρόπο και συνοχή
(Π.χ. Να ξαναπούν μια ιστορία)

ΔΕΠΥ και γραπτή έκφραση

Οι αδυναμίες στη γραπτή έκφραση είναι το συχνότερο πρόβλημα των παιδιών με ΔΕΠΥ

- Χαμηλή παραγωγικότητα
- Πολλά ορθογραφικά λάθη
- Ακατάστατος, δυσανάγνωστος γραφικός χαρακτήρας
- Συντακτικά ανώριμο
- Οργάνωση και δομή
- Πτωχή σύνθεση ιστορίας (παράλειψη στοιχείων, αιτιών ή συμπεράσματος)

ΔΕΠΥ και γραπτή έκφραση

Οι αδυναμίες στη γραπτή έκφραση είναι το συχνότερο πρόβλημα των παιδιών με ΔΕΠΥ

- Χαμηλή παραγωγικότητα
- Πολλά ορθογραφικά λάθη
- Ακατάστατος, δυσανάγνωστος γραφικός χαρακτήρας
- Συντακτικά ανώριμο
- Οργάνωση και δομή
- Πτωχή σύνθεση ιστορίας (παράλειψη στοιχείων, αιτιών ή συμπεράσματος)

Πώς τα ελλείμματα στη Μνήμη Εργασίας επηρεάζουν τη γραφή και την ανάγνωση;

- Να διατηρούν το νόημα της πρότασης στο νου τους όταν προσπαθούν να αποκωδικοποιήσουν άγνωστη λέξη
- Να βγάλουν συμπεράσματα όταν διαβάζουν μεγάλο, καινούργιο, και/ ή πολύπλοκο κείμενο (με πολλές πληροφορίες)
- Να οργανώσουν τις δεξιότητες που απαιτούνται στην γραπτή έκφραση (ορθογραφία, συντακτικό, δομή, αλληλουχία κειμένου, γνώση του θέματος, ιδέες)
- Το γράψιμο μιας παραγράφου επιφέρει σημαντικό φορτίο στη μνήμη εργασίας και σε όλες τις πτυχές των εκτελεστικών λειτουργιών

Πώς τα ελλείμματα στη **Μνήμη Εργασίας** επηρεάζουν τις μαθηματικές δεξιότητες;

Στη λύση μαθηματικών προβλημάτων, οι μαθητές με αδυναμία στην μνήμη εργασίας θα έχουν δυσκολίες με τα ακόλουθα:

- **Νοερές αριθμητικές πράξεις**
 - έχουν την τάση να «μετράνε με τα δάκτυλα», ή χρειάζονται οπτική αναπαράσταση, ή βοηθήματα
 - **Αριθμητικές διαδικασίες**, όπως αφαίρεση μεγαλύτερου από μικρότερο αριθμό, αποτυχία στη μεταφορά ενός αριθμού
- **Δυσκολία να αγνοήσουν άσχετες πληροφορίες** στο κείμενο του προβλήματος
- **Δυσκολία στην ανάκληση μαθηματικών εννοιών από το κείμενο του προβλήματος** (αποκωδικοποίηση της γλώσσας όσον αφορά τις διαδικαστικές πράξεις)

Πώς τα ελλείμματα στη Μνήμη Εργασίας επηρεάζουν τη γραφή και την ανάγνωση;

- Να διατηρούν το νόημα της πρότασης στο νου τους όταν προσπαθούν να αποκωδικοποιήσουν άγνωστη λέξη
- Να βγάλουν συμπεράσματα όταν διαβάζουν μεγάλο, καινούργιο, και/ ή πολύπλοκο κείμενο (με πολλές πληροφορίες)
- Να οργανώσουν τις δεξιότητες που απαιτούνται στην γραπτή έκφραση (ορθογραφία, συντακτικό, δομή, αλληλουχία κειμένου, γνώση του θέματος, ιδέες)
- Το γράψιμο μιας παραγράφου επιφέρει σημαντικό φορτίο στη μνήμη εργασίας και σε όλες τις πτυχές των εκτελεστικών λειτουργιών

Πώς τα ελλείμματα στη **Μνήμη Εργασίας** επηρεάζουν τις μαθηματικές δεξιότητες;

Στη λύση μαθηματικών προβλημάτων, οι μαθητές με αδυναμία στην μνήμη εργασίας θα έχουν δυσκολίες με τα ακόλουθα:

- **Νοερές αριθμητικές πράξεις**
 - έχουν την τάση να «μετράνε με τα δάκτυλα», ή χρειάζονται οπτική αναπαράσταση, ή βοηθήματα
 - **Αριθμητικές διαδικασίες**, όπως αφαίρεση μεγαλύτερου από μικρότερο αριθμό, αποτυχία στη μεταφορά ενός αριθμού
- **Δυσκολία να αγνοήσουν άσχετες πληροφορίες** στο κείμενο του προβλήματος
- **Δυσκολία στην ανάκληση μαθηματικών εννοιών από το κείμενο του προβλήματος** (αποκωδικοποίηση της γλώσσας όσον αφορά τις διαδικαστικές πράξεις)

Rowe & Rowe's Rules of Thumb for inattention & literacy risk (2006)

- Τα παιδιά που δεν ανήκουν στην ομάδα κινδύνου
 - Μ.Ο. λέξεων που ανακαλούν με ακρίβεια = χρονολογική ηλικία (έτη) **+ 4** (ηλικία, 10 ετών)
- Τα παιδιά στην ομάδα «υψηλού κινδύνου» για Μ.Δ.
 - Μ.Ο. λέξεων που ανακαλούν με ακρίβεια = χρονολογική ηλικία (έτη) **+ 3**
 - Αυξημένη πιθανότητα ο δάσκαλος να τον θεωρεί απρόσεκτο με σχολική υποεπίδοση

- Οι γνωστικές και γλωσσικές αδυναμίες των παιδιών με ΔΕΠ-Υ τα καθιστούν ιδιαίτερα ευάλωτα στις σχολικές εργασίες με αυξημένο γνωστικό φορτίο.

Διδακτικές
παρεμβάσεις

Στρατηγικές που
προάγουν τις
κοινωνικές
δεξιότητες

**Στρατηγικές που
προάγουν τη
διαχείριση της
συμπεριφοράς**

Περιβαλλοντική οργάνωση της τάξης

- **Διάταξη θέσεων**

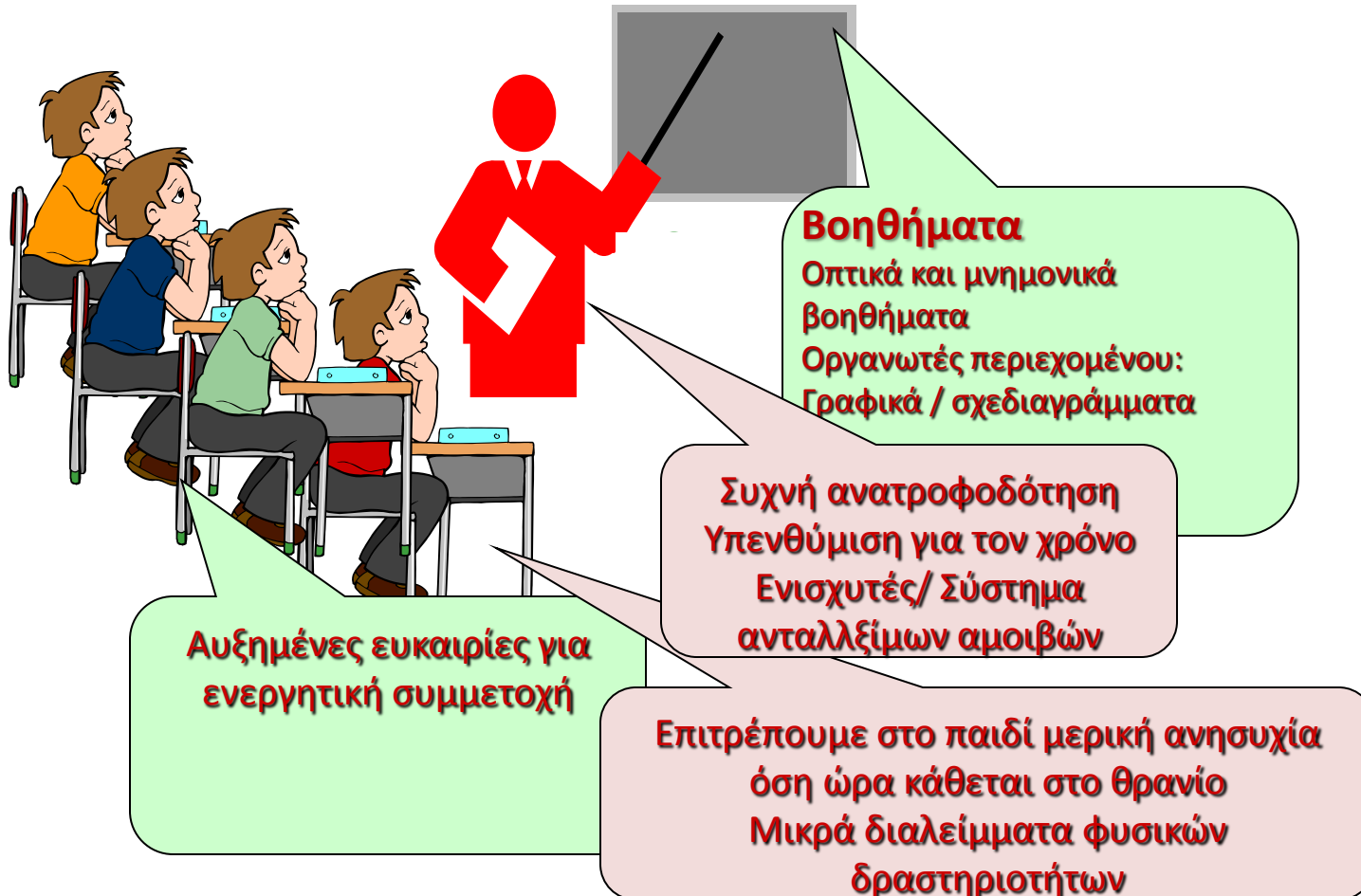
- ✓ Το παιδί με ΔΕΠΥ κάθεται στα μπροστινά θρανία, μεταξύ «δύο ήσυχων» μαθητών, και μέσα στο οπτικό πεδίο του εκπαιδευτικού, μακριά από πόρτες και παράθυρα
- **Θρανίο**
- **Οργάνωση του υλικού**
- **Κανόνες/ πρόγραμμα στον τοίχο της τάξης**

Άσκηση σχολικών δεξιοτήτων

- Εξειδικευμένη ατομική ή ομαδική εκπαίδευση που διδάσκει στα παιδιά να:
- Ακολουθούν οδηγίες
- Οργανώνονται
- Χρησιμοποιούν αποτελεσματικά το χρόνο τους

Αλλαγή του τρόπου διδασκαλίας

Συμβουλές τροποποίησης της διδασκτικής γλώσσας

- Δίνετε μία οδηγία τη φορά
- Η οδηγία είναι σαφής, σύντομη και συγκεκριμένη
- Χωρίστε σε μικρότερα κομμάτια και επαναλαμβάνετε τα σημαντικά σημεία
- Περιγράψτε την εργασία και κατευθύνετε τον μαθητή βήμα-βήμα
- Παρέχετε οπτικά βοηθήματα για τις οδηγίες
- Ελέγχετε την κατανόηση (ο μαθητής επαναλαμβάνει την οδηγία)
- Ανατροφοδοτείτε συχνά το μαθητή κατά την ολοκλήρωση του κάθε βήματος της εργασίας

Παράδειγμα

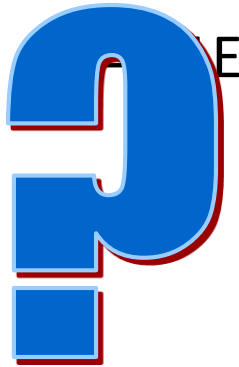
- Πρόβλημα

Ο Γιάννης έχει 25 ευρώ. Πρέπει να αγοράσει 3 βιβλία. Ένα από τα βιβλία κοστίζει 5 ευρώ και τα άλλα 7 ευρώ. Πόσα λεφτά θα μείνουν στο Γιάννη;

- $X = 25\text{€} - 5\text{€} - 7\text{€}$

$$X = 25\text{€} - 5\text{€} - (7\text{€} \times 2)$$

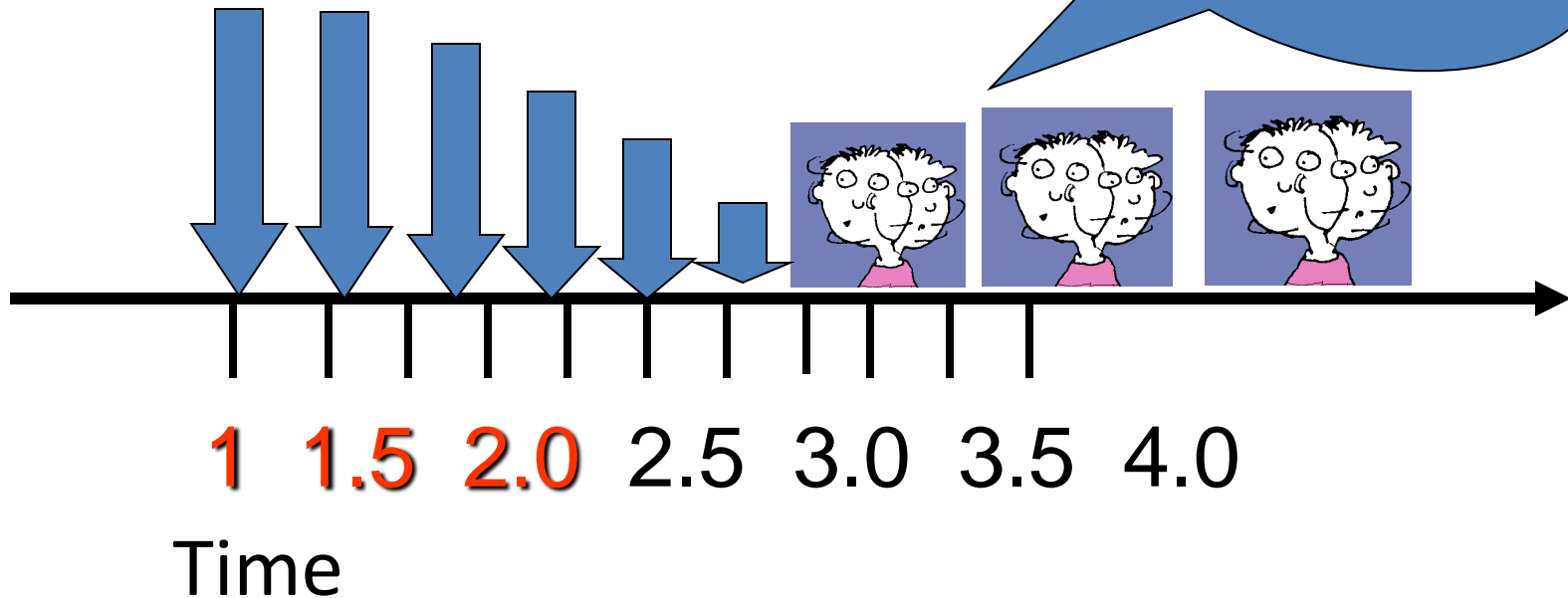
$$X = 13\text{€}$$

Intended
Target

Keep eyes on your work

Great job
Matt!

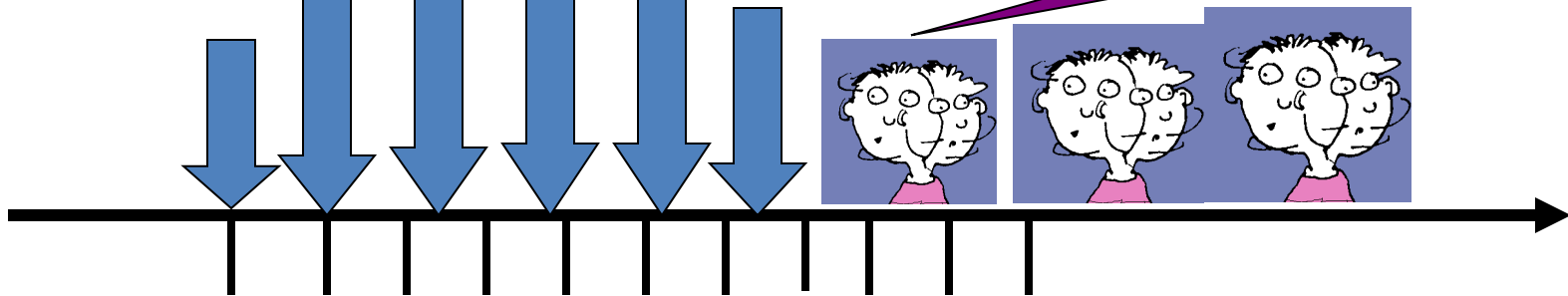
Consequential approaches may be limited by poor working memory capacity!

Prompt for Target Behavior

Eyes on work

Rewarded

Ignoring

1 1.5 2.0 2.5 3.0 3.5 4.0

Time

Antecedent /at-point-of-performance approaches will be more effective

WM Program Detail	Cogmed	Jungle Memory	Lumosity
Program components	<ul style="list-style-type: none"> Software WM module exercises Coach supported Follow-up maintenance 	<ul style="list-style-type: none"> Web-based WM games by subscription No live support No follow-up maintenance 	<ul style="list-style-type: none"> Web-based WM games by subscription No live support Maintenance involves subscription renewal
Time Commitment	<ul style="list-style-type: none"> Entrance measures and orientation 5 weeks of training, 5 day per for 40 mins Weekly phone coaching Six-month follow-up maintenance 	<ul style="list-style-type: none"> Eight weeks of daily training for 20 min. 	<ul style="list-style-type: none"> Daily training, 10 minutes per day for duration of subscription
Target age group	Preschool, school age and adult learners struggling with WM skills	6 to 16 years students struggling with WM skills	Healthy adults or students targeted medical concerns such as ADHD
Evidence	Considerable peer-reviewed independent research studies supporting efficacy	Single published study conducted by program designer supporting efficacy	Single published conference presentation offering preliminary evidence of efficacy
Outcome Reporting	<ul style="list-style-type: none"> Pre-academic and WM measures Ongoing web based statistical analysis of progress discussed with coach weekly Post academic and WM measures 	<ul style="list-style-type: none"> 2 graphs showing improvement since last session and child's standing against 100 of their peers by age. 	<ul style="list-style-type: none"> Individual game ratings listed and overall scores contribute to a "Brain Performance Indexed" against all subscribers within 5 year age range
Cost	\$1,500 and \$2,000	\$ 49.99	Monthly subscription \$19.95, annual subscription \$6.70 /mth two-year plan \$5.41 /mth lifetime membership \$339.00

Συνεργασία σχολείου-σπιτιού-υπηρεσιών

Ποιοι είναι στην ομάδα;

- γονείς
- δάσκαλοι, δάσκαλος ένταξης
- ψυχολόγος, λογοπεδικός
- παιδοψυχίατρος
- & φυσικά ο μαθητής!

**ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΑΣ!!!!**

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΓΙΑ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
Εγχειρίδιο Εκπαιδευτικών για ΔΕΠΥ
Ελληνικά Γράμματα

Επιμέλεια: Α. Ρούσου
Ε. Μπάρλου
Γ. Κατσάνη